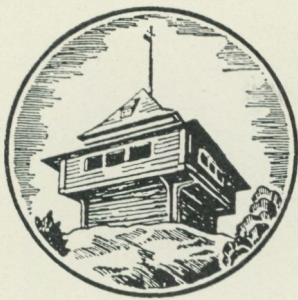

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1952**

H. M. KONUNG GUSTAF VI ADOLF — *museimannen.*
Vid den nyordnade skråavdelningens öppnande den 22 maj 1951.

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1952

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar en detalj ur en akvarellmålning av malmgården Henriksdal vid Surbrunnsgatan i Stockholm. Gårdsbebyggelsen — där Artur Hazelius' födelsehus, nu på Skansen, utgör högra flygeln — behandlas i årsboken på sid. 87. Målningen är utförd ur minnet av fröken Emelie Carger och tillhör museets nyförvärv (inv.-nr 244 126).

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1952

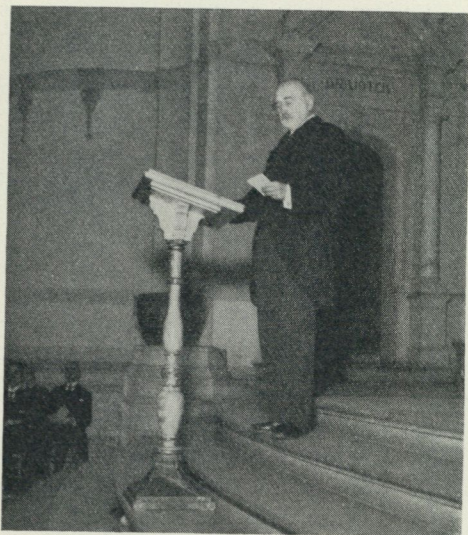
Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

VIKTOR ALMQUIST IN MEMORIAM

En personlighet som i Nordiska museets historia satt varaktiga spår har år 1951 gått ur tiden. Viktor Almquist, nära befreundad med Artur Hazelius genom att hans maka var dennes systerdotter, blev redan 1897 ledamot och skattmästare i museets nämnd. I denna egenskap kvarstod han under trettioåtta år, slutligen jämväl såsom nämndens ordförande. Särskilt under den brydsamma perioden efter Hazelius' 1901 timade död, då framtiden för dennes väldiga verk tedde sig allt annat än ljus och arvtagarna frestades att dela upp hans efterlämnade rike, blev Almquists viljestyrka och hans trofasthet mot frändens idéer av stor betydelse.

När sålunda år 1904 den viktiga frågan om det definitiva gestaltandet av museets väldiga hall skulle avgöras, ställde han sig i stort sett på sonen Gunnar Hazelius' sida som ville värna om faderns tanke att i hallens samtliga arkader återge scener ur svenskt folkliv. Det gällde härvid en uppgift där museets skapare varit banbrytare; i syfte att levandegöra samlingarna hade denne nämligen redan på 1870-talet begagnat sig av tablåartade panoramor med naturalistiskt modellerade figurer. 1904 års beslut blev en kompromiss i den museala realismens tecken: endast åtta interiörer av allmogestugor anordnades, alla utan figurer.

År 1951, till 50-årsdagen av Hazelius' död den 27 maj, återställdes en av de mest populära bland hans panoramor, "Lillans sista bädd", en Rättviksinteriör med figurerna hämtade från Amalia Lindegrens kända målning. Ättioåringen Viktor Almquist orkade ej vara med vid detta tillfälle. Men hans sista brev till mig, skrivet med hans karakteristiskt energiska stil, var ett tack för vår pietet mot museigrundarens minne.

Viktor Almquist vid talarstolen i Nordiska museets hall under Hazeliusjubileet 1933.

Almquist var en idérik och stridbar natur med ett lynne som påminde om hans farbror skalden Carl Jonas Love. Redan då han var ung jurist i fångvårdsstyrelsen genomdrev han nya idéer. Som ordförande i den stora utredning vilken bl. a. ledde till avskaffandet av straffpåföljden "förlust av medborgerligt förtroende" och införande av villkorlig dom blev han pionjär för det alljämt fortgående reformarbetet i humanitetens tecken, vars grundtanke är att straff skall leda både de dömda och samhället till gagn, ej motsatsen. Att han blev en av de tidigaste föreläsarna i vårt land för dödsstraffets avskaffande var sålunda självklart.

Men överdirektören i fångvårdsstyrelsen hade många andra strängar på bågen och lyran. Han hade ärvt sin släkts litterära ådra och intressen. Även om hans egna tidiga diktsamlingar nu är glömda, så torde likväl hans insatser som ordförande i Samfundet De Nio bestå. Och som prosastilist förblev han alltid ganska beundrandsvärd, varpå Nordiska museets arkiv äger åtskilliga vittnesbörd. Ett karakteristiskt exempel erbjuder hans magistrala

"Lillans sista bädd", Hazelius' mest berömda panorama, rekonstruerat i Nordiska museets hall 1951.

formulering av ingressen till nämndprotokollet dagen efter Hazelius' död:

"Sistlidne gårdag, annandag pingst, klockan något före nio på morgonen hade Nordiska museets stiftare och styresman, ledamoten af dess nämnd fil. dr Artur Hazelius af hjärtförflamning hastigt och utan föregående sjukdom aflidit i sin bostad å Skansen. Flaggorna hade hissats å half stång och sorgebudskapet af Skansens klockor burits ut öfver stad och land. Den man, hvars lif slutat, hade med rastlös möda och ihärdig viljekraft i fosterlandets tjänst och till dess ära utfört ett verk, som vunnit samtidens beundran och kärlek. Han hade genom sitt flärdfria väsen, sitt varma och trofasta hjärtelag i förening med en öfverlägsen andlig begåfning kring sig samlat vänner och medhjälpare, som gjort till

sin uppgift att i förlitande på hans klara blick följa honom på de vägar, han, efter att städse hafva med samvetsgrannhet pröfvat gifna råd, såsom goda anvisade.”

Under de fyra årtionden Almquist tillhörde museets inre krets ägde en väldig utveckling rum av dess verksamhet. Han deltog häri med liv och lust, ibland kanske en aning för energiskt tyckte en och annan. Naturligtvis kunde det ej heller undgås att tiden i viss mån gick den gamle förbi. Men det är mig personligen kärt att minnas hur helhjärtat han stödde mig då jag för tjugutre år sedan övertog styresmannaposten efter Gustaf Upmark och vi alla både nämnd och tjänstemän hade att lotsa institutionen genom krisåren omkring 1930.

”Men not measures”, detta gamla förnämliga engelska ord, så föga användbart i det kollektivt och byråkratiskt betonade moderna samhället, passar särskilt bra när man tänker på Almquists personlighet och livsideal. Vi skall minnas honom som en sentida nationalromantiker och vara honom tacksamma för hans äkta patriotism både när han gladdes över det goda i tiden eller flammade av indignation inför det som han med rätt eller orätt menade vara uttryck för feghet eller svek mot vår historiska uppgift eller bristande ansvarskänsla inför arvet från våra fäder.

Andreas Lindblom